Sejm czteroletni

Mowy ustawy i pisma
zawarte w T. II. 1790–1791.

r. 1790.

1.) Albertrandi J. X. Uwagi nad wolnością drukowania 1. s. d.
2.) Chomiński Jan 2. 21/X.
3.) Co na tym sejmie koniecznie ustanowić potrzeba 3. s. d.
4.) Dekiert Jan: List do Małachowskiego, marszałka 4. 3/X
5.) Glave Karol: Projekt banku narodowego 5. 8/XII.
6.) Kaspary Jan: 6. 7/II, ~~6a~~
7.) Kościałkowski Tadeusz 7. 16/VIII.
8.) Krasiński Adam 8. 17/IX.
9.) Leszczyński 9. 10/VI. 1790.
10.) Lipiński Józef 10. 17/XI.
11.) Małachowski Stan. 11. 20/X. 12. 24/IX. 13. 16/XI.
12.) Moszyński Franc. 14. s. d.
13.) Ostrzeżenie o fałszywem doniesieniu pod haftem włościan starostwa Wielońskiego. 15. 23/III.
14.) Piniński Wojciech: Projekt względem starostw. 16. s. d.
15.) Plenipotenci miast polskich. 17. s. d.
16.) Projekt o miejscu dla sejmów 18. s. d.
17.) " : Urządzenie fabryk 19. s. d.
18.) Prośba miasta Lublina 20. s. d.
19.) Prośba od officyalistów skarbu koron. 21. s. d.
20.) " miast koron. i W. Ks. Lit. 22. s. d.
21.) Rozrządzenie zsypki zbożowej w Koronie i W. Ks. L. 23. s. d.
22.) Rzewuski Seweryn: Protestacya przeciw sukc. Tronu. 24. 25/IX.
23.) ~~A.~~ Rzewuski Józef: Manifest przeciw sukc. Tronu 25. 11/X.
24.) Skałański Francisz. Skarga. 26. 25/XI.
25.) Sokołowski Serafin 27. 10/VI.
26.) Sołtyk Stanisław: 28. 31/X.

27.) Stadnicki Franc. 29. 22/X.

28.) Stanisław August 30. 14/IX. 30a 15/III.

29.) Suplika miasta Kovala 31. 30/V.

30.) Świętosławski Wojciech 32. 15/VII.; 33 10/VIII.

31.) Taszycki Gabryel 34. 16/XI.

32.) Trzciński: Projekt względem starostw 35. s. d.

33.) Uniwersał skonf. stanów 36. s. d.

34.) Użalenie na wojewodę Żabę. 37. s. d.

35.) Zalecenie kommisyi skarbu Koron. 38. 25/XII.

R. 1791

36.) Breza Stanisł.: 39. 4/I.

37.) Chołoniewski Ksawery: Reforma żydów 40. s. d.

38.) Czacki Michał: 41. 7/XI.

39.) Czarnołozki Adam 42. 27/X.

40.) Głos obywatela do stanów. 43. s. d.

41.) Gorzeński August: 44. 14/II.; 45. 17/V.

42.) Heyking Henryk. K. 46. 17/II.

43.) Karp M. F. 47. 24/I.

44.) Ledochowski Ant. 48. 14/II.

45.) Leżeński Marcin. 49. 14/IV.

46.) Małachowski Stan. Uniwersał. 50. 7/V.

47.) Matuszewicz Tad. 51. 5/V.

48.) Męciszewski Kasper 52. 12/VIII.

49.) Poniatowski Michał 53. 28/X. 54. 5/VII. 55. 5/XII [odm. ed.]

50.) Prawo pod tyt: Miasta nasze krol. wolne 56. 18/IV.

51.) Rozgraniczenie dóbr w Provinc. koron. 57. 5/XII.

52.) Skorkowski Albin. Kazim. 58. 9/V.

53.) Sołtyk Stanisław 59. 27/X.

54.) Urządzenie wieczyste królewszczyzn. 60. s. d.
" " " 61. 19/XII.

55.) Tręb[i]cki Ant: Projekt: Miasta nasze krol. 62 s. d.
" " " " " " 63. s. d.

56.) Trębicki Ant: Projekt Miasta nasze Krol. 64. s.d. [odm. ed.]

57.) Uwiadomienie o corocznem deficit skarbu koron. 65. 28/X.

58.) Woycicki Jan 66. 6/VIII.

59.) Wolff de Ludinghau Jerzy 67. 17/II.

60.) Zajączek 68. 1/II.

61.) Załuski 69. s.d.

62.) Zasady do projektu o miastach 70. 14/IV.

63.) Zboinski Jan. 71. 6/IV.; 72. 14/IV.

MOWA
J. W. JMCI PANA
CHOMIŃSKIEGO
BRYGADYERA PETYHORSKIEY JAZDY NAR: W. X. L.
Y POSŁA Z POWIATU PIŃSKIEGO
W IZBIE SENATORSKIEY,
DNIA 21. OKTOBRA,
PO RELACYACH DELEGOWANYCH DO EXAMINU
KOMMISSYI SKARBOWEY LITEWSIEY,
MIANA.

Rzadkoż to bywa w ludzkich rzeczach, N. P. aby wspoł żyiących wdzięczność tak doskonała być mogła, iżby Jey w czym poprawić potomność nie znalazła. Dzieła same y sprawy dobrych Krolow, ten maią Przywiley: potrafi rożność zdania, lub zazdrość, umnieyszać czyny ludzi partykularnych, tym nic nie uymie, ktorzy panuiąc Narodom, szczęśliwość na nie rozlewać, y codziennie wdzięczność wznawiać umieią. Masz czym W. K. Mść osładzać kłopoty Koronę Jego otaczaiące, będąc wynalezcą tylu nowych Praw porządek Oyczyźnie wracaiących, nie możesz rzucić oka na ich pomyślny skutek, nie cierpiąc razem żywey dla Oycowskiego swego Serca pociechy. Czułeś Ją N. P. w dniu wczorayszym, kiedy powszechne ukontentowanie z P. Kommissyi Skarbu Koron. Narod przed Maiestatem oświadczał. Chwalony skutek wsławia, y uwielbia przyczynę. Dziś lubo Relacye Delegowanych do Examinu Kommissyi Skarbu

Lit:

Lit: y Poselskie skargi, zamiast pociechy, czułość W. K. Mci wzbudzaią; nic atoli użyteczność Prawa tam nie traci, gdzie się sama tylko zdrożna iego Exekucya wyiawia y zaskarża. Owszem N. P. na czele skrzywdzonych sam między nami stawasz, gdy wspak intencyom twoim dzieie się, też same albowiem zbawienne twe myśli dopełniły się w dwoch Prowincyach: ktore naganna Administracya zmyliła w trzeciey. Zamierzyłeś Kommissyom Skarbowym pożytek Kraiu za cel iedyny, stanęła u niego Kommissya Koronna: Litewska tyle zdrożyła, ile iest rożnicy między pożytkiem a szkodą, sprawiedliwością a krzywdą.

Cywilna posługa niedaie mi zapomnieć, żem iest Woyskowym: nie dość iest okazywać Rachunkami, wiele wypłacono Woysku, trzeba wytłumaczyć iak y kiedy. Raporta wszystkich Korpusow Woyska Lit: nie odpiszą się od tey Relacyi moiey, iż nim Pieniądze odwiezione były z mieysc samych Stanowiska naszego do Grodna, niżeli tam zmienione zostały na gatunek Monety iuż na kursie swoim żadnego pożytku nie zostawuiącey, niżeli zyskamy czas pozwolił następnym przychodom zastąpić Fundusz ustronnie użyty, w trzecim lub czwartym Miesiącu dostawaliśmy Zołd nasz, częścią Pieniędzmi, częścią Assygnacyami, gdy tym czasem wielo Korpusami Komenderuiących osobistym kredytem dzienną płacę Zołnierza nadstarczyć musiało. To była krzywda co do czasu. Owoż druga co do sposobu. Skoro Kwit przeszłego Seymu nakazał Kommissyi Lit: aby naśladowała Koronną, nie było to wziętym za rozkaz Stanow, ażeby Przychody y Expensa Lit: były tak regularne iak Koronne, lecz obrociło się w pretext do złamania Prawa, przez odebranie Kancellaryom Grodzkim poboru przychow z Woiewodztw y Powiatow, na mieysce ktorych kilkudziesiąt ustanowiono Exaktorow; ci powiększey części odebrali w tym Urzędzie nadgrodę, lub kunsztowego talentu, lub partykularney zasługi, przysposobioney wcześnie do zupełney z Pieniędzmi Skarbowemi powolności. Na ten czas Woysko w tysiącznych mieyscach tego doświadczało: iż wysławszy Exekucyą za delatą z Kommissyi wydaną, pozno Kwit Exaktorski trafiło, y aż

do

do drugiey Raty tego Remanentu czekać przymuszone zostało. Z tą krzywdą Woyska, iakieyże nie poniosł Stan Cywilny; gdy w wielu mieyscach na iedenże Podatek dwom Korpusom wydano Delata: dwa razy Exekwonaną była: trafiła zaś ta krzywda na Obywatelow mniey dostatnych, iżby Skargami aż do Stanow Rzeczypospolitey docisnąć się nie mogli.

Coż dopiero, gdyby handluiący spławnym y londowym Towarem, widząc takie mowienia bespieczeństwo, iakiego my przed Sprawiedliwym Krolem zażywamy; stanęli tu z explikacyą sposobu, iakim tu dowodzi percepta Celna, (z publicznego odgłosu mowię) pokazałoby się, iż opłacaiąc sowicie Cło niż dawniey było, przymuszeni zostawali, gubić sami ślad y wiadomość, iak wielką Summę do Skarbu wnoszą, gdy do Protokułow na Komorach blankietow nie podpisywać się nagleni byli; aby przy zaufanych Officyantach została wolność wpisania iakiey chcąc Summy nad podpisem opłacaiącego.

Prożnobym się nad Instruktarzami Celnym y Czopowym rozszerzał: daremnie rozwodzić miałbym krzywdę z iednego dla Handluiących ucisk, z drugiego dla Miast y Miasteczek; kiedy ten Akt pewny rodzay Prawodawstwa przywłaszczaiący, przez część Osob tę Kommissyą składaiących Manifestem sprzeczony, y z pod wiadomości wyparty zostaie. Wątpliwa była wielość Summy przez Subalternow Kommissyi Skarbowey perceptowaney, wątpliwsza ieszcze lokacya tychże Summ, iuż w samey Kassie Kommissyiney, zkąd bowiem to iest: iż w Racie teraźnieyszey Septembrowey ieszcze nikomu przez Kommissyą nie Assygnowaney, iuż się znayduią Kwity partykularne, iuż kilkakroć sto Tysięcy bez woli prawney Zawiadowcow Skarbu są wydane, iuż własność Rzeczypospolitey dogodziła chciwości y potrzebie prywatney.

Wszystko iest podeyrzane N. P. Percepty w samym sposobie wybierania ślad za sobą zacieraią, wydatki zaś stwierdzaią oboiętność wszystkiego, kiedy na nie wiele Kwitow w tych dniach wystaranych daie się słyszeć, a Exekucya przez rok y daley zwleczona właściciela, poniewolnym czyniła Kredytorem.

Nie

Nie wchodzę w kognicyą kosztu na Muchawiec łożonego, ani szukam rożności między Rowem błota osuszaiącym, a Kanałem spławnym; wiedzieć tylko chciałbym, komu Prawo zleciło dozor tey publiczney roboty, y szafunek na nie pieniędzy? czy całey Kommissyi, czy z pośrzodka iey komu innemu.

Zgromadziwszy N. P. to wszystko pod uwagę, Manifest Kommissarzow Skarbowych w ręku Delegowanych złożony; skargę na zabranie Protokułow, ukaranie świeże Officyalistow za wydane z Kassy Summy, odpowiadania oddzielne za rzecz Skarbową, to wszystko pilnie roztrząsnąwszy, zdaie się, iż Kommissya Skarbu Lit: przed Delegowanemi y Stanami Zgromadzonemi zna sama y czuie winę, y przestępstwo, zkąd zaś wypływa, y iak ma być poskromione, zostaie rzeczą wartą zaprzątnąć W. K. Mć y Stany Rzeczypospolitey.

Porownay N. P. Prowincyą Lit: z Prowincyami Koron: we wszystkich skutkach Mądrego Panowania Twego; mamy wspolne Prawo, nie mamy iednakiey iego Exekucyi. Nie złamały Oycowskiey usilności Twoiey w Ustanowieniu tegoż Prawa, ani czasow trudność, ani umysłow uporczywość: teraz pewnie żaden wzgląd nie odwroci powagi Tronu od utwierdzenia ścisłego posłuszeństwa, iak wrocić się ma szkoda Skarbowi, y prywatnym Obywatelom, iak zgromiona wina ma być dla Magistratur wszystkich przykładem, y iak Kommissya Lit: ma być zwrocona w obręby Prawa, to iest w iednostayność z Kommissyą Koronną; racz M. P. obmyśleć śrzodki y sposoby nieodwłoczne. Znaydziesz ie łatwo, gdy uważysz, że moc Prawodawcza złozona iest w ręku Obywatelow y Osobie W. K. Mci wiernych, y zaszczytu Panowania Jego, iakim są dobre Ustawy nieodstępnych.

Wy Prześwietne Prowincye Koronne, baczcie na to: iż winszuiąc Wam uprzeymie tak chwalebney Magistratury, iako iest Kommissya Skarbowa u Was, zasługuie Prowincya Nasza Lit: ażebyście nic nie zostawili, czegoby ona Wam zazdrościć mogła; iedną składamy Rzplitą, pod spolnym żyiemy Prawem, nieoddzielaymyż losow czerpaiąc iednostayne z Ustaw Kraiowych pożytki.

1
3
8
17
28
25
30
40
41
47
53
59
60
63